

تجزیه و تحلیل‌های شجره در گله بز مرخز ایستگاه دامپروری سنندج
ایاز نادری‌چوپلو^۱، سیده شادی قریشی^{۲*}، محمد رکوعی^۳، معروف منصوری^۴
۱. دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه رازی

۲ و ۳. به ترتیب دانشجوی کارشناسی ارشد و عضو هیئت علمی دانشگاه زابل

۴. دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد واحد سنندج

* نویسنده مسئول: سیده شادی قریشی Email: sh_ghoraishy66@yahoo.com

چکیده

این مطالعه جهت تعیین میزان تنوع در توده‌های بسته بز مرخز با استفاده از روش تجزیه و تحلیل شجره انجام شد. رکوردها در طی سال‌های ۱۳۶۹ تا ۱۳۹۰ ثبت شده و دربرگیرنده شجره‌ای با ۵۱۱۷ رکورد می‌باشد که جهت برآورد میزان همخونی و فاصله نسل، مورد استفاده قرار گرفت. اندازه مؤثر جامعه و پارامترهای منتج شده برای بزغاله‌های متولد شده با دو والد شناخته شده (جامعه مبنا) محاسبه شد. میانگین فاصله نسل جامعه در مسیرهای بز ماده - نتاج، بیشتر از مسیرهای بز نر - نتاج بود. میانگین فاصله نسل در مدت زمان مورد مطالعه ۴/۱۱ سال بود. میزان همخونی این جمعیت ۰/۶۵ درصد و نرخ افزایش میزان همخونی ۰/۹۵ درصد برآورد شد. درصد خویشاوندی جامعه ۰/۷۲ بود. میانگین ضریب خویشاوندی میان بزهای نر و بزهای ماده و بین بزهای نر و ماده در حیوانات فعال جهت پیش بینی سطوح آینده همخونی اندازه گیری شد. تعداد حیوانات جمعیت نسل مبنا، اندازه مؤثر بنیان‌گذار (Base population)، و جمعیت پایه (Founder) به ترتیب ۱۱۹۶، ۹۲۲ و ۱۲۱۳ بود. اندازه مؤثر جمعیت پایه ۲۰۶/۳۳ حیوان بود و اندازه مؤثر جامعه طی سال‌های مورد بررسی دارای سیر نزولی بود. نتایج این تحقیق بیان می‌کند که جمعیت تحت مطالعه دارای تنوع ژنتیکی مناسبی است.
لغات کلیدی: همخونی، اندازه مؤثر جمعیت، فاصله نسل

مقدمه

بزهای موجود در دنیا بر حسب پوشش بدن به دو دسته دو پوششی و تک پوششی تقسیم می‌شوند، دو پوششی‌ها شامل بز موئی و کشمیراست و تنها بز تک پوششی موجود که تقریباً تمام الیاف بدن آن از نوعی موهر می‌باشد بزمرخز (آنقوره) است. بز مرخز حیوانی چابک و زرنگ با بدنی جمع و جور و جثه‌ای تقریباً کوچک است که به طور کلی دارای سازگاری کاملی با محیط کوهستانی است (۱ و ۲). این بز در استان کردستان برای تولید الیاف، گوشت و شیر پرورش داده می‌شود (۱). جمعیت بز مرخز در استان‌های غربی کشور بالغ بر ۲۴ هزار رأس می‌باشد؛ متوسط طول دوره شیرواری این حیوان ۱۹۵ روز (۱۵۰ لیتر شیر در دوره) بوده و دوقلو زایی آن در حدود ۳۳ درصد است (۳).

در سال ۱۳۷۶، ایستگاه اصلاح نژاد بز مرخز جهاد کشاورزی استان، کار خود را در سنندج آغاز نمود. حیوانات براساس وزن اصلاح شده با توجه به معیار ترکیبی وزن و نرخ دوقلو زایی، انتخاب می‌شوند. استفاده بیش از حد از تعداد اندکی از حیوانات در این برنامه انتخابی، می‌تواند منجر به افزایش همخونی شده و سبب کاهش تفاوت‌های ژنتیکی درون جمعیت گردد. در مطالعات انجام شده بر روی بز مرخز، هیچ ارزیابی ژنتیکی بر اساس شجره حیوانات صورت نگرفته است. هدف این مطالعه تجزیه و تحلیل اطلاعات شجره جمعیت‌های بسته بز مرخز است که در رکوردهای ثبت شده آن‌ها برای تعیین کیفیت ژنتیکی و